

CAT

DESCOBREIX INCA

un viatge cultural
per l'evolució de la ciutat

**VISITES GUIADES
AL PATRIMONI D'INCA**

Ajuntament d'Inca

#2

La indústria inquera del calçat

Ponent: Miquel Pieras Villalonga, historiador.

Les escultures del sabater i la sabatera³

Plaça de la Quartera

Aquest conjunt escultòric està format per dues peces: un home i una dona sabaters, de mida natural, que estan treballant asseguts a una cadira. La figura femenina dóna color a una sabata amb un pinzell. La figura masculina manipula la sola d'una sabata amb unes tenalles. Aquestes escultures de bronze daten de l'any 2003 i són obra de Rosa G. Ferrándiz (Barcelona 1933-2015). Ferrándiz va elaborar una abundant obra escultòrica a partir d'un estil figuratiu, clàssic i tradicional amb materials com el bronze, el ferro i el marbre, sobretot de temes femenins d'una característica bellesa mediterrània. Les dues escultures representen els tradicionals sabaters que a Inca fabricaven calçat d'una forma artesanal i manual fins ben entrat el segle XX.

Les referències escrites més antigues a sabaters artesans d'Inca es remunten al segle XIII. El 1280 coneixem un sabater que viu a Inca: Ramon Batle. El 1329 sabem que a Inca hi havia, com a mínim, cinc sabaters. La data més significativa del període medieval és la de l'any 1458, quan es constitueix el gremi de sabaters d'Inca, el primer gremi fora de Palma. Sabem que aquest gremi celebrava la seva festa el dia del seu patró, sant Marc. La capella de Sant Marc del gremi de sabaters està situada a l'església de Sant Francesc d'Inca i encara conserva

el seu escut gremial. Els sabaters d'Inca elegiren sant Marc com a patró, ja que la biografia d'aquest sant està relacionada amb el calçat. Segons conta una antiquíssima llegenda, sant Marc, l'evangelista, era bisbe d'Alexandria. Un dia havia de sortir a predicar l'evangeli, però les seves sandàlies estaven rompudes. Marc va visitar un sabater, Anià, per tal que les hi arreglàs, però Anià tenia una ferida a la mà. Marc li curà miraculosament la mà i Anià pogué arreglar-li el calçat. Anià, amb els anys, succeí Marc en el càrrec de bisbe d'Alexandria.

El sistema gremial dels sabaters d'Inca funcionava com a tot Europa. Hi havia uns mestres que, en els seus petits tallers, elaboraven el calçat amb l'ajuda d'uns treballadors especialitzats, els oficials, i d'uns aprenents, sempre amb eines molt senzilles i rudimentàries. L'ofici se solia transmetre de pares a fills. La producció de calçat es dedicava als mercats locals de Mallorca, però també es tenen notícies que una part s'exportava fora de l'illa. Fins al principi del segle XX la fabricació del calçat a Inca encara conservava característiques gremials.

El monument a Antoni Fluxà Figuerola⁴ **Carrer del Bisbe Llopart, 99**

El monument a Antoni Fluxà Figuerola fou projectat per l'escultor Joan Borrell Nicolau (1888-1951), però executat per Horacio de Eguía (Guernica, 1914 - Palma, 1991). És un monument de base rectangular de marès, sobre el qual s'aixeca un pedestal format per diferents cossos superposats, on se situen una escultura al·legòrica femenina, dos relleus de bronze relacionats amb la fabricació de calçat (un mostra un sabater major fent feina de forma manual al seu taller, l'altre mostra un jove treballant davant una màquina a una fàbrica) i una inscripció commemorativa. A la part superior hi ha un bust de bronze d'Antoni Fluxà. Borrell fou un escultor força prolífic a Mallorca. A Inca hi ha dues escultures seves, *Fe* i *Esperança*, en el cementiri municipal. També són d'aquest autor l'escultura de fra Juníper Serra o la de Ramon Llull situades a Palma. Horacio de Eguía és un escultor que crea unes formes clàssiques, amb figures plenes de serenitat, sense estridències, i d'una simplicitat màxima sempre dins el realisme.

Tradicionalment s'ha considerat Antoni Fluxà (1853-1918) com el pare de la fabricació de calçat a Inca amb sistemes moderns i fabrils. Fluxà va néixer en

el si d'una família menestral de la qual varen sorgir diferents branques familiars que es dedicaren també a les indústries del calçat i de la pell, i algunes d'elles perduren encara ara a Inca fabricant conegudes marques de calçat arreu del món. Antoni Fluxà va ser el catalitzador que a Inca permeté el procés de transició entre l'artesania i la indústria. Al final del segle XIX i principi del segle XX uní en el seu taller diferents artesans i obrí nous mercats en els quals vendre la seva producció. Al mateix temps que altres empresaris, Fluxà inicià la mecanització de la fabricació de calçat l'any 1915. Per aquest motiu va construir una gran fàbrica (carrer del Bisbe Llopart, 169) a partir d'un projecte de l'arquitecte Guillem Reynés (1877-1918). Fins al 1898 el mercat del calçat inquer havia estat el local, però també el d'exportació a Cuba. Però, quan Espanya perd aquesta colònia, Fluxà cerca nous mercats. Sabem que viatjà per Espanya a la recerca de nous clients i, segurament, a diversos països europeus. La mala fama que tenia llavors el calçat mallorquí per la baixa qualitat dels productes i de la fabricació suposaren una barrera a Fluxà, però gràcies a l'esforç i a la superació d'aquesta mala fama el calçat fet a Inca tingué molt bona acceptació en els mercats exteriors.

El Museu del Calçat i de la Pell⁵

L'aparició d'una indústria del calçat fonamentada en la fabricació de productes d'una bona qualitat i d'altres factors econòmics i socials feren que Inca creixés demogràficament i urbanística. La ciutat d'Inca des del final del segle XIX i principi del segle XX va viure un procés de modernització molt lligat a l'evolució de la indústria local i del sector de la pell i del

calçat en particular. A la carretera de Palma, l'any 1915 s'hi inaugurava un quarter militar, projectat per l'arquitecte Francesc Roca (1874-1940) amb modificacions de l'arquitecte Guillem Reynés (1877-1918), en el qual avui hi ha la seu del Museu del Calçat i de la Pell. També sorgia a Inca un potent moviment obrer en forma d'associacions de treballadors, de sindicats, de vagues i de noves formes d'oci com el futbol o el cinema. El 1875 arribava el ferrocarril, el 1888 s'instal·lava la primera fàbrica tèxtil, el 1898 es posava en funcionament la fàbrica de gas, el 1905 arribava l'electricitat, el 1927 ja hi havia 22 fàbriques de calçat, el 1943 apareixia la primera fàbrica d'articles de pell i marroquineria. La població també creixia força, i s'ha passat dels 7.579 habitants de l'any 1900 als poc més de 30.000 de l'any 2014.

El creixement del sector del calçat es va alentir durant la postguerra, a la dècada dels quaranta i al començament de la del cinquanta del segle passat. L'any 1941 hi havia 46 tallers de calçat. Però el 1965 n'hi havia 113, de tallers de calçat, així com diverses fàbriques de tacons, de coles, de cuir adobat, de trenat, de caps de cartró o de reparació de maquinària. Inca i la seva comarca eren l'àrea més industrialitzada de les Illes Balears. De totes formes la manca de modernització d'alguns processos, la dispersió dels tallers, la competència del sector turístic o l'encariment de les matèries primeres han provocat el tancament de la majoria de fàbriques els darrers 30 anys. Això no obstant, alguns empresaris i algunes marques han sobreviscut, i produeixen calçat d'una gran qualitat que és exportat arreu.

El Museu del Calçat i de la Pell es va inaugurar fa uns anys en un antic edifici del quarter militar General Luque. A planta baixa es troben les sales d'administració, conferències i exposicions temporals. A la primera planta hi ha una exposició de la història del calçat i de les seves eines i màquines cedides

per particulars i empresaris locals. Hi ha tot tipus d'eines que utilitzaven antigament els mestres artesans, així com una col·lecció prou significativa de maquinària del segle XX que fins fa uns anys s'utilitzava a la fàbriques locals.

L'EDITA:

Ajuntament d'Inca

HI COL·LABOREN:

Centre
de Professorat
Inca

FUNDACIÓ CULTURAL
esconvent

GRUP SERRA

COMISSIÓ CIENTÍFICA
DE LES JORNADES
D'ESTUDIS LOCALS D'INCA